

**ПРИВАТНИЙ ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
«МІЖНАРОДНИЙ ЕКОНОМІКО-ГУМАНІТАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ АКАДЕМІКА СТЕПАНА ДЕМ'ЯНЧУКА»**

**ПЕДАГОГІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ
КАФЕДРА ПСИХОЛОГІЇ**

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

БК 2.3 ОСНОВИ СИМВОЛДРАМИ

Рівень вищої освіти:	другий (магістерський) рівень
Галузь знань:	С «Соціальні науки, журналістика, інформація та міжнародні відносини»
Спеціальність:	С4 «Психологія»
Освітня програма:	«Психологія»

Робоча програма з навчальної дисципліни «Основи символдрами» для студентів другого (магістерського) рівня вищої освіти за освітньою програмою «Психологія» спеціальністю С4 «Психологія» галузі знань С «Соціальні науки, журналістика, інформація та міжнародні відносини»

Розробник: д.психол.н., професор Ямницький В.М.

Робоча програма затверджена на засіданні кафедри психології

Протокол № 1 від «27» серпня 2026 року

Завідувач кафедри,
к.психол.н., доцент

(підпис)

(Михальчук Ю.О.)

(прізвище та ініціали)

Робочу програму погоджено з гарантом освітньої програми «Психологія»

Гарант освітньої програми,
к.психол.н, доцент

(підпис)

(Михальчук Ю.О.)

(прізвище та ініціали)

Схвалено навчально-методичною комісією педагогічного факультету

Протокол № 1 від «28» серпня 2026 року

Голова НМК

(підпис)

(Сойко І.М.)

(прізвище та ініціали)

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, освітня програма, рівень вищої освіти	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів 4	Галузь знань: С Соціальні науки, журналістика, інформація та міжнародні відносини	Вибірковий освітній компонент	
Загальна кількість годин - 120	Спеціальність: С4 Психологія ОП Психологія	Рік підготовки:	
		2-й	2-й
		Семестр	
		3-й	3-й
	Рівень вищої освіти: другий (магістерський)	Лекції	
		20- год.	8- год.
		Практичні, семінарські	
		20- год.	8- год.
		Самостійна робота	
		80 год.	104 год.
		Вид контролю: залік	

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Опанування символдрами (кататимно-імагінативної психотерапії) є важливою частиною професійної діяльності майбутніх психологів, оскільки цей метод об'єднує психодинамічний підхід, роботу з уявою, символами та емоційними переживаннями клієнта. Вивчення цього методу допомагає розширити професійні інструменти спеціаліста і підвищити ефективність психологічної допомоги.

Символдрама (кататимно-імагінативна психотерапія) визнаний метод психодинамічної психотерапії, що широко застосовується у світовій практиці. Символдрама допомагає формувати вміння встановлювати терапевтичний контакт, проводити сеанси, аналізувати символічні образи та надавати професійну підтримку клієнту. Символдрама поглиблює розуміння несвідомих психічних процесів: метод навчає виявляти приховані конфлікти, внутрішні ресурси та особливості особистості клієнта. Метод символдрами допомагає в оволодінні проєктивними методами: студенти навчаються працювати з символами, метафорами, образами та іншими техніками. Символдрама дозволяє досліджувати особистісні якості, самооцінку, сімейні відносини та внутрішні конфлікти клієнта; метод доповнює інші підходи, такі як когнітивно-поведінкова терапія, арт-терапія та гештальт-терапія. Метод довів свою ефективність в роботі з дітьми, підлітками, дорослими, сім'ями та людьми у кризових станах. Метод є помічним у розвитку професійної емпатії та спостережливості: робота із символами вчить уважно слухати та помічати емоційні прояви, сприяє розвитку творчого мислення, розвиває навички етичної роботи з інтерпретацією символів і повагу до досвіду клієнта.

Метою вивчення курсу «Основи символдрами» є формування у студентів системи теоретичних знань і практичних компетентностей щодо застосування методу символдрами у психологічному консультуванні, оволодіння техніками роботи з символічними образами, розвиток навичок проведення консультації, аналізу та обговорення символічного матеріалу, а також підготовка майбутніх психологів до професійного, етичного й ефективного використання кататимно-імагінативної психотерапії у роботі з дітьми, підлітками та дорослими.

Завдання:

- розвиток навичок психологічного консультування;
- розуміння несвідомих психічних процесів;
- оволодіння проєктивними методами;
- формування навичок психодіагностики;
- розширення професійного інструментарію ;
- підготовка до роботи з різними категоріями клієнтів;
- розвиток професійної емпатії та спостережливості;
- розвиток творчого мислення;
- сприяння особистісному розвитку майбутніх психологів.

Після вивчення дисципліни здобувачі вищої освіти: набувають здатності застосовувати знання у практичних ситуаціях; здійснювати практичну діяльність (тренінгову, психотерапевтичну, консультаційну, психодіагностичну) з використанням науково верифікованих методів та технік; приймати фахові рішення у складних і непередбачуваних умовах, адаптуватися до нових ситуацій професійної діяльності; оцінювати межі власної фахової компетентності та підвищувати професійну кваліфікацію; дотримуватися у фаховій діяльності норм професійної етики та керуватися загальнолюдськими цінностями; розробляти та впроваджувати інноваційні методи психологічної допомоги клієнтам у складних життєвих ситуаціях; застосовувати сучасні методи психологічної допомоги людині в контексті впливу стресової / травматичної ситуації, в тому числі постраждалим від насильства та воєнного терору; надавати психологічну допомогу особам з інвалідністю, розробляти методи психологічного супроводу в адаптації до нових життєвих умов, формувати моделі посилення ресурсів резильєнтності особистості в умовах кризових подій.

Після вивчення дисципліни здобувачі вищої освіти набувають навичок розробляти програми психологічних інтервенцій (тренінг, психотерапія, консультування тощо), провадити їх в індивідуальній та груповій роботі, оцінювати якість; надавати кваліфіковану психологічну допомогу особистості у складних життєвих ситуаціях для активізації ресурсів її життєстійкості; демонструвати навички надання психологічної допомоги особам з інвалідністю, здійснювати розробку методів психологічного супроводу в адаптації до нових життєвих умов, застосування методів емоційної та когнітивної саморегуляції для гармонізації психічного стану та оптимізації власної діяльності.

3. Програма навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1. Символдрама як напрям психотерапії

Тема 1. Кататимно-імагінативна психотерапія як сучасний психодинамічний метод.

Кататимно-імагінативна психотерапія як психодинамічний метод. Переваги кататимно-імагінативної психотерапії. Сучасний стан розвитку кататимно-імагінативної психотерапії

Література: основна [1-5, 7, 9] допоміжна [1-2, 4]

Тема 2. Розвиток кататимно-імагінативної психотерапії в Україні. Кататимно-імагінативна психотерапія в українському психотерапевтичному просторі. Основні поняття кататимно-імагінативної психотерапії

Література: основна [4, 6, 8, 10-11] допоміжна [1-2]

Тема 3. Особливості проведення символдраматичного сеансу. Історичний розвиток уявлення образів. Форми символдраматичного сеансу. Опис сеансу індивідуальної психотерапії за методом символдрами. Робота з малюнком. Символіка кольору. Символіка чисел

Література: основна [4, 6, 8, 10-11] допоміжна [3]

Тема 4. Методика проведення символдраматичного сеансу. Попередня бесіда. Метод релаксації у символдраматичном сеансі. Уявлення образу. Обговорення образу

Література: основна [4, 6, 8, 10-11] допоміжна [3, 6]

Змістовий модуль 2. Мотиви символдрами

Тема 5. Призначення та психологічна сутність мотиву «Квітка». Обговорення символдраматичного мотиву «Квітка». Цілі мотиву. Символічне значення окремих частин квітки в символдраматичному мотиві «Квітка». Психологічна інтерпретація символдраматичного мотиву «Квітка». Модифікація мотиву: мотив «Прекрасна квітка».

Література: основна [10-11] допоміжна [1-2]

Тема 6. Основні мотиви символдрами. Символдраматичний мотив «Дерево». Символдраматичний мотив «Луг». Мотив «Струмок». Мотив «Гора». Мотив «Будинок»

Література: основна [10-11] допоміжна [1]

Тема 7. Робота з дітьми та підлітками в методі символдрами. Показання для використання символдрами в роботі з дітьми та підлітками. Протипоказання для використання символдрами. Символдраматичний сеанс з дітьми та підлітками. Діагностична методика «Три дерева»

Література: основна [4, 6, 8, 10-11] допоміжна [1-2]

Тема 8. Додаткові мотиви символдрами для дітей та підлітків. Мотив «Зустріч з особливо значущим особою». Мотив символдрами «Човен». Символдраматичний мотив «Печера». Мотив «Сім'я тварин». Ефективність методу

Література: основна [4, 6, 8, 10-11] допоміжна [5, 6]

4. Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин									
	денна форма					Заочна форма				
	усь ого	у тому числі				усьог о	у тому числі			
		л	п	лаб	с.р.		л	п	лаб	с.р.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
Змістовий модуль 1. Символдрама як напрям психотерапії										
Тема 1. Кататимно-імагінативна психотерапія як сучасний психодинамічний метод	12	2	2	-	8	12	2	-	-	10
Тема 2. Розвиток кататимно-імагінативної психотерапії в Україні	12	2	2	-	8	12	-	-	-	12
Тема 3. Особливості проведення символдраматичного сеансу	12	2	2	-	8	12	-	2	-	10
Тема 4. Методика проведення символдраматичного сеансу	14	2	2	-	10	14	2	-	-	12
Змістовий модуль 2. Мотиви символдрами										
Тема 5. Призначення та психологічна сутність мотиву «Квітка»	14	2	2	-	10	14	-	2	-	12
Тема 6. Основні мотиви символдрами	20	4	4	-	12	20	2	2	-	16
Тема 7. Робота з дітьми та підлітками в методі символдрами	20	4	4	-	12	20	2	2	-	16
Тема 8. Додаткові мотиви символдрами для дітей та підлітків	16	2	2	-	12	16	-	-	-	16
Разом	120	20	20	-	80	120	8	8	-	104

5. Теми практичних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
Змістовий модуль 1. Символдрама як напрям психотерапії		
1	Кататимно-імагінативна психотерапія як сучасний психодинамічний метод.	2/-
2	Розвиток кататимно-імагінативної психотерапії в Україні	2/-
3	Особливості проведення символдраматичного сеансу	2/2
4	Методика проведення символдраматичного сеансу	2/-
Змістовий модуль 2. Мотиви символдрами		
5	Призначення та психологічна сутність мотиву «Квітка»	2/2
6	Основні мотиви символдрами	4/2
7	Робота з дітьми та підлітками в методі символдрами	4/2
8	Додаткові мотиви символдрами для дітей та підлітків	2/-
	Разом	20/8

6. Самостійна робота

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
Змістовий модуль 1. Символдрама як напрям психотерапії		
1	Кататимно-імагінативна психотерапія як сучасний психодинамічний метод.	8/10
2	Розвиток кататимно-імагінативної психотерапії в Україні	8/12
3	Особливості проведення символдраматичного сеансу	8/10
4	Методика проведення символдраматичного сеансу	10/12
Модуль 2. Мотиви символдрами		
5	Призначення та психологічна сутність мотиву «Квітка»	10/12
6	Основні мотиви символдрами	12/16
7	Робота з дітьми та підлітками в методі символдрами	12/16
8	Додаткові мотиви символдрами для дітей та підлітків	12/16
	Разом	80/104

7. Завдання для опрацювання тем дисципліни

Назва теми	Зміст завдання для відпрацювання пропущених занять і невиконаних завдань	Форми контролю	Література	Кількість балів
Змістовий модуль 1. Символдрама як напрям психотерапії				
Тема Кататимно-імагінативна психотерапія як сучасний психодинамічний метод	1. Вивчення лекційного матеріалу, підготовка до практичного заняття	Експрес опитування, складання термінологічного словника, підготовка тестів. Творчі завдання: 1) інтелект-карта «Кататимно-імагінативна психотерапія» Створіть ментальну карту, яка	основна [1-5, 7, 9] допоміжна [1-2, 4]	7

		відображає основні поняття, принципи, механізми впливу, показання та можливості використання кататимно-імагінативної психотерапії; 2) кейс «Обери метод» Порівняйте три психотерапевтичні ситуації та визначте, у яких із них доцільно застосувати кататимно-імагінативну психотерапію. Аргументуйте свій вибір; 3) круглий стіл на тему «Місце кататимно-імагінативної психотерапії серед сучасних психотерапевтичних методів». Кожна група студентів представляє один із підходів (когнітивно-поведінковий, психодинамічний, гуманістичний, арт-терапевтичний) та порівнює його із символдрамою; 4) творча вправа «Модель сучасного психолога» Створіть професійний профіль психолога, який використовує кататимно-імагінативну психотерапію. Визначте необхідні знання, практичні навички, особистісні якості, етичні принципи та напрями професійного розвитку; 5) проект «Історія символдрами» Підготуйте презентацію або інфографіку про розвиток символдрами та її застосування у сучасній психологічній практиці.		
Тема 2. Розвиток кататимно-імагінативної психотерапії в Україні	Вивчення лекційного матеріалу, підготовка до практичного заняття	Експрес опитування, складання термінологічного словника, підготовка тестів. Творчі завдання: 1) дискусія «Чому символдрама актуальна сьогодні?» Обговоріть у групах, які сучасні психологічні проблеми (стрес, тривожність, наслідки війни, професійне вигорання, сімейні труднощі) можна ефективно вирішувати за допомогою кататимно-імагінативної	основна [4, 6, 8, 10-11] допоміжна [1-2]	7

		психотерапії; 2) гра «Вгадай поняття» Підготуйте картки з основними поняттями символдрами. Один студент пояснює термін без використання його назви, а інші мають відгадати його та пояснити значення.		
Тема 3. Особливості проведення символдраматичного сеансу	Вивчення лекційного матеріалу, підготовка до практичного заняття;	Експрес опитування, складання термінологічного словника, підготовка тестів. Творчі завдання: 1) створення алгоритму Розробіть покрокову схему проведення символдраматичного сеансу із зазначенням дій психолога на кожному етапі; 2) рольова гра «Перший сеанс» У парах змодельуйте початок символдраматичного сеансу: встановлення контакту, інструктаж і введення клієнта в образ; 3) інфографіка Створіть схему « Форми символдрами та сфери їх застосування »; 4) рольова гра «Психолог і клієнт» Один студент виконує роль психолога, інший – клієнта. Проведіть фрагмент сеансу з використанням нейтрального символічного мотиву; 5) вправа «Мій ресурсний образ» Створіть малюнок на тему « Моє безпечне місце » або « Моє джерело сили ». Опишіть власні відчуття та емоції, які виникли під час роботи; 6) проєкт «Алгоритм аналізу малюнка» Розробіть схему професійного аналізу малюнка клієнта із зазначенням основних критеріїв оцінювання; 7) вправа «Кольори мого настрою» Створіть кольорову композицію, яка відображає ваш емоційний стан. Поясніть вибір кольорів та їх символічне значення; 8) вправа «Числа в образах» Доберіть символічні значення чисел від 1 до 10 та наведіть	основна [4, 6, 8, 10-11] допоміжна [3]	7

		приклади їх використання в казках, міфах, культурі й психотерапії.		
Тема 4. Методика проведення символдраматичного сеансу	Вивчення лекційного матеріалу, підготовка до практичного заняття,	Експрес опитування, складання термінологічного словника, підготовка тестів, Творчі завдання: 1) практичний кейс Проаналізуйте опис клієнтом своєї проблеми та визначте, які запитання психолог має поставити під час попередньої бесіди. Поясніть, чому саме ці запитання є важливими; 2) вправа «Ефективний контакт» Складіть перелік вербальних і невербальних прийомів, які допомагають психологу встановити довірливі стосунки з клієнтом на першій зустрічі; 3) практична вправа Проведіть у малій групі коротку релаксаційну вправу. Після виконання обговоріть власні відчуття та проаналізуйте, які фактори сприяли розслабленню; 4) вправа «Запитання, що допомагають зрозуміти образ» Складіть 10 відкритих запитань, які психолог може поставити клієнту після завершення роботи з образом, не нав'язуючи готових інтерпретацій; 5) створення алгоритму рефлексії Розробіть покрокову схему проведення обговорення образу: від опису переживань клієнта до узагальнення отриманого досвіду та планування подальшої роботи.	основна [4, 6, 8, 10-11] допоміжна [3, 6]	7
Змістовий модуль 2. Мотиви символдрами				
Тема 5. Призначення та психологічна сутність мотиву «Квітка»	Вивчення лекційного матеріалу, підготовка до практичного заняття,	Експрес опитування, складання термінологічного словника, підготовка тестів, Творчі завдання: 1) кейс-аналіз Проаналізуйте опис символічного образу квітки клієнта. Визначте можливі психологічні гіпотези та сформулюйте запитання, які психолог може поставити під час обговорення; 2) міні-проект «Квіткова галерея»	основна [10-11] допоміжна [1-2]	8

		Кожен студент презентує свою символічну квітку та пояснює її психологічне значення. Після презентацій обговоріть, чому один і той самий символ може мати різне значення для різних людей; 3) вправа «Запитай правильно» Складіть 10 відкритих запитань, які допоможуть клієнту самостійно дослідити свій символічний образ квітки; 4) рольова гра «Після сеансу» У парах змодельуйте бесіду психолога з клієнтом після виконання мотиву «Квітка». Зверніть увагу на використання емпатії, уточнювальних запитань і технік активного слухання; 5) створення алгоритму Розробіть покрокову схему проведення обговорення мотиву «Квітка» від опису образу до формулювання психологічних висновків; 6) практична таблиця Створіть таблицю «Елемент образу — можливі значення — уточнювальні запитання психолога»; 7) арт-техніка «Прекрасна квітка мого потенціалу» Створіть малюнок або колаж квітки, яка символізує ваші сильні сторони, здібності та внутрішні ресурси. Поясніть символіку кожного елемента.		
Тема 6. Основні мотиви символдрами	Вивчення лекційного матеріалу, підготовка до практичного заняття,	Експрес опитування, складання термінологічного словника, підготовка тестів. Творчі завдання: 1) арт-вправа «Моє дерево життя» Намалюйте дерево, яке символізує вас. Позначте на корінні свої життєві цінності, на стовбурі — сильні сторони, на гілках — цілі, а на плодах — досягнення; 2) порівняльний аналіз Порівняйте два символічні образи дерев (молоде дерево й старий дуб, квітуче дерево й сухе дерево	основна [10-11] допоміжна [1]	8

		тощо). Обговоріть, які психологічні стани вони можуть символізувати; 3) створення метафори Напишіть коротку історію «Життя одного дерева», використовуючи дерево як метафору розвитку особистості; 4) малюнок «Мій особливий луг» Створіть зображення луку, який асоціюється з відчуттям спокою та безпеки. Опишіть символіку кожного елемента; 5) вправа «П'ять відчуттів» Опишіть свій символічний луг через зір, слух, запах, дотик і смак. Проаналізуйте, як це допомагає глибше пережити образ; 6) рольова гра Один студент описує свій уявний луг, інший ставить відкриті запитання, допомагаючи дослідити його символіку без нав'язування інтерпретації; 7) арт-техніка «Мій життєвий струмок» Намалюйте струмок, який символізує ваш життєвий шлях. Позначте джерело, перешкоди, повороти та місце, куди він прямує; 8) кейс «Сходження» Проаналізуйте історію клієнта, який не може дістатися вершини гори. Запропонуйте психологічні гіпотези та можливі напрямки подальшої роботи.		
Тема 7. Робота з дітьми та підлітками в методі символдрами	Вивчення лекційного матеріалу, підготовка до практичного заняття	Експрес опитування, складання термінологічного словника, підготовка тестів. Творчі завдання: 1) рольова гра «Консультація для батьків» Один студент виконує роль психолога, інший — батьків дитини. Поясніть, чому символдрама може бути ефективною саме для цієї дитини та яких результатів можна очікувати; 2) таблиця «Можна — Не можна» Створіть порівняльну таблицю, у	основна [4, 6, 8, 10-11] допоміжна [1-2]	8

		якій розподіліть психологічні стани на ті, що є показаннями, відносними протипоказаннями та абсолютними протипоказаннями до використання символдрами; 3) дискусія Обговоріть тему «Чи існують універсальні психотерапевтичні методи?» Наведіть аргументи щодо необхідності індивідуального підбору психотерапевтичних підходів; 4) розробка заняття Створіть план символдраматичного сеансу для дитини певного віку (дошкільний, молодший шкільний або підлітковий), визначивши мету, мотив, етапи роботи та способи рефлексії; 5) практичне виконання методики Виконайте методику «Три дерева», після чого підготуйте письмову рефлексію щодо власних відчуттів під час малювання та значення кожного дерева; 6) аналіз дитячих малюнків Ознайомтеся з кількома прикладами малюнків за методикою «Три дерева». Виділіть особливості композиції, взаємного розташування дерев, кольорової гами та інших деталей. Сформулюйте можливі психологічні гіпотези, уникаючи категоричних висновків.		
Тема 8. Додаткові мотиви символдрами для дітей та підлітків	Вивчення лекційного матеріалу, підготовка до практичного заняття	Експрес опитування, складання термінологічного словника, підготовка тестів. Творчі завдання: 1) аналіз кейсу Проаналізуйте опис символдраматичного сеансу, у якому клієнт зустрічає значущу для себе особу. Визначте можливі психологічні потреби, емоції та ресурси клієнта. Запропонуйте відкриті запитання для післясеансового обговорення; 2) рольова гра «Діалог із важливою людиною»	основна [4, 6, 8, 10-11] допоміжна [5, 6]	8

		У парах змодельуйте фрагмент обговорення після мотиву. Один студент виконує роль психолога, інший — клієнта, який описує зустріч із важливою людиною; 3) створення карти ресурсів Після уявної зустрічі зі значущою особою створіть схему «Які ресурси я отримав(ла)?», виділивши підтримку, цінності, сильні сторони та життєві уроки; 4) арт-вправа «Мій човен життя» Намалуйте човен, який символізує ваше життя. Позначте, що є вашим вітрилом, якорем, компасом, перешкодами та пунктом призначення; 5) дискусія Обговоріть тему: «Чому образ печери часто пов'язують із дослідженням внутрішнього світу людини?»; 6) арт-проект «Моя символічна родина» Створіть колаж або малюнок, у якому кожен член сім'ї представлений у вигляді тварини. Поясніть свій вибір та особливості взаємодії між персонажами; 7) порівняльний аналіз Порівняйте мотив «Сім'я тварин» із проєктивною методикою «Малюнок сім'ї». Визначте спільні та відмінні можливості цих методів; 8) міні-дослідження працюйте наукові джерела та підготуйте презентацію «Докази ефективності символдрами у сучасній психотерапії», навівши приклади досліджень і практичного застосування.		
--	--	--	--	--

Індивідуальні завдання

Проекти:

- «Переваги очима психолога» Створіть постер або інфографіку «**10 переваг кататимно-імагінативної психотерапії**», пояснивши практичне значення кожної з них
- Розробіть інформаційний буклет для клієнтів «**Що потрібно знати про кататимно-імагінативну психотерапію?**», у якому доступно поясніть її переваги, показання та очікувані результати

- **Створення хронологічної стрічки** Побудуйте часову шкалу розвитку символдрами, позначивши ключові етапи, постаті та події
- **Міні-дослідження «Символдрама в Україні»** Підготуйте інформацію про розвиток кататимно-імагінативної психотерапії в Україні. Визначте установи, професійні об'єднання, напрями підготовки фахівців та сфери застосування методу. Представте результати у вигляді презентації
- **Творчий проєкт «Числа навколо нас»** Підготуйте мультимедійну презентацію або плакат про роль чисел у культурі, релігії, мистецтві та психології. Поясніть, як ці знання можуть бути корисними практичному психологу під час роботи із символічними образами
- **Міні-дослідження** Проведіть опитування серед однокурсників щодо асоціацій із різними кольорами. Порівняйте результати та зробіть висновки
- **Міні-дослідження** Порівняйте різні методи релаксації (дихальні вправи, прогресивна м'язова релаксація, аутогенне тренування, візуалізація). Визначте їх переваги та можливості використання у символдрамі
- **Міні-дослідження: «Чому в символдрамі не існує універсальної інтерпретації символів?»** Наведіть приклади, які підтверджують важливість індивідуального підходу
- **Колективний проєкт** Створіть великий плакат «Луг ресурсів», де кожен студент додає символічний елемент, що асоціюється з внутрішньою силою, гармонією або підтримкою
- **Проєкт «Будинок моєї мрії»** Створіть макет, колаж або цифрову модель будинку, який символізує гармонійний внутрішній світ людини. Поясніть значення кожного елемента.
- **Міні-проєкт «Психологічна майстерня»** Створіть буклет для батьків **«Коли дитині може допомогти символдрама?»**, пояснивши переваги методу доступною мовою

Творчі завдання:

- **Створення концептуальної карти** Розробіть логічну схему **«Основні поняття кататимно-імагінативної психотерапії»**, показавши взаємозв'язки між поняттями: *образ, символ, мотив, несвідоме, уява, психодинаміка, терапевтичний процес, інтерпретація*. Це допоможе систематизувати знання та зрозуміти структуру методу
- **Пам'ятка психолога** Створіть буклет **«Правила проведення індивідуального символдраматичного сеансу»**
- **Розробка сценарію релаксації** Створіть короткий текст (3-5 хвилин) для проведення релаксації перед символдраматичним сеансом
- **Творчий проєкт «Щоденник символічних образів»** Створіть макет щоденника клієнта, у якому можна фіксувати назву мотиву, опис образу, емоції, символи, особисті висновки та зміни після кожного символдраматичного сеансу. Це завдання допоможе зрозуміти значення рефлексії та динаміки психотерапевтичного процесу
- **Арт-вправа «Моя квітка сьогодні»** Створіть малюнок квітки, яка символізує ваш внутрішній стан. Опишіть її колір, форму, місце зростання та поясніть, що вони можуть символізувати
- **Аналіз діалогу** Проаналізуйте приклад бесіди психолога та клієнта. Визначте вдалі прийоми ведення обговорення та запропонуйте власні варіанти запитань

Вправи на рефлексію та самопізнання:

- **Рефлексивна вправа «Лист від моєї квітки»** Напишіть короткий лист від імені своєї «Прекрасної квітки» до себе. Нехай вона розповість про ваші сильні сторони, внутрішні

ресурси, потреби та можливості для особистісного зростання. Це допоможе розвинути саморефлексію, позитивне самосприйняття та усвідомлення власного потенціалу.

- **Казка про струмок** Напишіть коротку терапевтичну казку про струмок, який долає труднощі та знаходить свій шлях.
- **Вправа «Музика води»** Прослухайте звуки струмка та створіть асоціативний малюнок або короткий вірш, що передає ваші переживання
- **Лист із вершини** Напишіть лист самому собі від імені людини, яка вже підкорила свою символічну гору. Опишіть, які труднощі були подолані та які нові можливості відкрилися.
- **Створення пам'ятки** Підготуйте інформаційний матеріал «**10 правил успішного символдраматичного сеансу з дитиною**».
- **Казкотерапевтична вправа** Напишіть коротку історію про човен, який долає труднощі та знаходить безпечну гавань. Визначте психологічний зміст історії.
- **Творчий проєкт «Ліс моєї особистості»** Створіть колаж або серію малюнків, у яких три дерева символізують різні аспекти особистості (наприклад, минуле, теперішнє і майбутнє; реальне, ідеальне та ресурсне «Я»; сім'ю, друзів і себе). Підготуйте коротку презентацію, пояснивши символіку кожного дерева та взаємозв'язок між ними.
- **Рефлексивне есе** Напишіть коротке есе «Які якості значущих людей допомагають особистісному розвитку?» та поясніть їх психологічне значення.
- **Творча історія** Напишіть казку про сім'ю тварин, яка навчається співпраці, взаєморозумінню та підтримці. Визначте її терапевтичний потенціал.

8. Методи навчання

Методи навчання у межах курсу «Основи символдрами» спрямовані на формування у здобувачів освіти здатності до надання необхідної допомоги людям у вигляді рекомендацій щодо розв'язання їхніх психологічних проблем.

У навчальному процесі застосовуються:

- лекційні заняття з елементами проблемного викладу та мультимедійного супроводу;
- практичні та семінарські заняття, що передбачають аналіз кейсів, розв'язання ситуаційних завдань і роботу з реальними кейс-прикладми;
- інтерактивні методи (робота в парах (психолог-клієнт), трійках (психолог-клієнт-спостерігач) з подальшим аналізом, міні-дискусії, рольові ігри, мозкові штурми, ділові ігри), спрямовані на розвиток навичок прийняття спільних командних рішень, творчі завдання;
- самостійна робота студентів за керівництва викладача, що включає опрацювання наукових та аналітичних матеріалів, використання сучасних інформаційних ресурсів.

9. Методи контролю

При вивченні здобувачами вищої освіти курсу «Основи символдрами» застосовуються такі методи оцінювання набутих знань:

- поточний контроль здійснюється під час проведення практичних занять, і має на меті перевірку рівня підготовленості здобувача до виконання конкретної роботи. Поточний контроль реалізується у формі опитування, оцінювання активності на заняттях, розв'язання ситуаційних завдань та кейсів тощо;
- контроль самостійної роботи, представлення презентацій, доповідей, психологічних есе тощо;
- індивідуальне опитування;
- поточне тестування;

- аналіз та оцінювання результатів навчання;
- підсумковий контроль.

10. Питання гарантованого рівня знань здобувачів вищої освіти

1. Кататимно-імагінативна психотерапія як психодинамічний метод
2. Переваги кататимно-імагінативної психотерапії
3. Сучасний стан розвитку кататимно-імагінативної психотерапії
4. Кататимно-імагінативна психотерапія в українському психотерапевтичному просторі
5. Основні поняття кататимно-імагінативної психотерапії
6. Історичний розвиток уявлення образів
7. Форми символдраматичного сеансу
8. Опис сеансу індивідуальної психотерапії за методом символдрами
9. Робота з малюнком
10. Символіка кольору
11. Символіка чисел
12. Попередня бесіда з клієнтом
13. Метод релаксації у символдраматичном сеансі
14. Уявлення образу
15. Обговорення образу
16. Призначення та психологічна сутність мотиву «Квітка»
17. Обговорення символдраматичного мотиву «Квітка». Цілі мотиву
18. Символічне значення окремих частин квітки в символдраматичному мотиві «Квітка»
19. Психологічна інтерпретація символдраматичного мотиву «Квітка»
20. Модифікація мотиву: мотив «Прекрасна квітка»
21. Показання для використання символдрами в роботі з дітьми та підлітками
22. Протипокази для використання символдрами
23. Символдраматичний сеанс з дітьми та підлітками
24. Діагностична методика «Три дерева»
25. Символдраматичний мотив «Дерево»
26. Символдраматичний мотив «Луг»
27. Мотив «Струмок»
28. Мотив «Гора»
29. Мотив «Будинок»
30. Мотив «Зустріч з особливо значущим особою»
31. Мотив символдрами «Човен»
32. Символдраматичний мотив «Печера»
33. Мотив «Сім'я тварин»
34. Ефективність методу символдрами
35. Дайте коротку характеристику мотивів й інструменти впливу за методом символдрами
36. Назвіть значення збору анамнезу для консультації та терапії
37. Мотив «Місце, де Вам було добре»
38. Опишіть перелік мотивів, які використовуються при роботі з депресією в методі символдрами
39. Опишіть перелік мотивів, які використовуються при роботі з тривожністю в методі символдрами
40. Особливості використання психодіагностичних методик в методі символдрами

11. Розподіл балів, які отримують студенти

Поточне оцінювання та самостійна робота								Підсумкови й контроль	Сума
Змістовий модуль №1				Змістовий модуль 2					
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T8	залік	
7	7	7	7	8	8	8	8	40	

T1, T2 ... T8 – теми змістових модулів

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Критерії оцінювання	Оцінка за національною шкалою
90-100	A	Студент виявляє особливі творчі здібності, глибокі знання навчального матеріалу, що міститься в основних і додаткових рекомендованих літературних джерелах; вміє аналізувати явища, які вивчаються, у їх взаємозв'язку і розвитку; застосовувати теоретичні положення при розв'язанні практичних задач; володіє вмінням надавати чітку аргументовану відповідь на поставленні питання	зараховано
82-89	B	Студент вільно володіє вивченим обсягом матеріалу, застосовує його на практиці, вільно розв'язує вправи, надає лаконічну відповідь майже на всі поставленні питання; самостійно виправляє допущені помилки, кількість яких незначна	
74-81	C	Студент вміє оперувати необхідним колом понять та категорій; узагальнювати та систематизувати інформацію під керівництвом викладача; в цілому самостійно застосовувати її на практиці; контролювати власну діяльність; виправляти помилки, серед яких є суттєві	
64-73	D	Студент відтворює значну частину теоретичного матеріалу, виявляє знання і розуміння основних положень, слабке їх застосування при розв'язанні практичних завдань; аналізує навчальний матеріал за допомогою викладача, надає мало аргументовані відповіді, виправляє не всі помилки, значна кількість яких є суттєвими	
60-63	E	Студент володіє навчальним матеріалом на рівні вищому за початковий, проте має фрагментарне уявлення про деякі поняття та категорії курсу; надає неповне висвітлення змісту питань; має недостатнє вміння зробити аргументовані висновки; відповіді містять значну кількість недоліків і помилок	

35-59	FX	Студент не опанував значну частину матеріалу курсу; не володіє понятійним апаратом; не опрацював базову та допоміжну літературу. Мова не виразна, обмежена, бідна, словниковий запас не дає змоги оформити ідею. Практичні навички на рівні розпізнавання	не зараховано
0-34	F	Студент повністю не знає програмного матеріалу, не працював в аудиторії з викладачем або самостійно; допускає суттєві помилки у відповідях на питання, не вміє застосовувати теоретичні положення при розв'язанні практичних завдань	

12.Методичне забезпечення

Методичне забезпечення навчальної дисципліни «Основи символдрами» включає:

1. Посібники.
2. Опорний конспект лекцій по всіх темах курсу, у тому числі й для самостійного вивчення в електронному вигляді (навчальна платформа Moodle).
3. Завдання та методичні рекомендації до виконання практичних робіт (навчальна платформа Moodle).
4. Пакети контрольних завдань для підсумкового контролю (навчальна платформа Moodle).

13. Рекомендована література

Основна

1. Вертель А. В. Філософія психоаналізу : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. Суми: Вид-во СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2015. 208 с. URL: <https://library.megu.edu.ua:9443/jspui/bitstream/123456789/6844/1/2015-Vertel.pdf>
2. Горностай П. П. Консультативна психологія. Теорія і практика проблемного підходу. 2-ге вид., перероб. і допов. Київ : Ніка-Центр, 2025. 416 с. URL: <https://library.megu.edu.ua:9443/jspui/handle/123456789/6542>
3. Карпенко Є. Практикум з психокорекції : практичний посібник. Ч.1. Львів. Дрогобич : Посвіт, 2026. 130 с. URL: https://library.megu.edu.ua:9443/jspui/bitstream/123456789/6868/1/2026-%d0%9a%d0%b0%d1%80%d0%bf%d0%b5%d0%bd%d0%ba%d0%be%20%d0%84%d0%b2%d0%b3%d0%b5%d0%bd_%d0%9f%d1%80%d0%b0%d0%ba%d1%82%d0%b8%d0%ba%d1%83%d0%bc%20%d0%b7%20%d0%bf%d1%81%d0%b8%d1%85%d0%be%d0%ba%d0%be%d1%80%d0%b5%d0%ba%d1%86%d1%96%d1%97%2b%2b%2b.pdf
4. Кісарчук З. Г., Лазос Г. П. Кататимно-імагінативна психотерапія: сучасний стан розвитку та перспективи застосування у вітчизняному психотерапевтичному просторі. *Актуальні проблеми психології. Том.3: Консультативна психологія і психотерапія* / за ред. С. Д. Максименка ; Інститут психології ім. Г.С. Костюка НАПН України; ПП Лисенко М.М., 2013. Вип. 9. С. 5-32. URL: https://library.megu.edu.ua:9443/jspui/bitstream/123456789/6843/1/2013-%d0%a3%d0%9a%d0%a0%20%d0%9f%d1%81%d0%b8%d1%85%d0%be%d0%bf%d0%b0%d1%82%d0%be%d0%bb%d0%be%d0%b3%d1%96%d1%87%d0%bd%d0%b0%20%d1%81%d0%b8%d0%bd%d0%b4%d1%80%d0%be%d0%bc%d0%be%d0%bb%d0%be%d0%b3%d1%96%d1%8f%20_6%20%d0%b2%d0%b8%d0%b4%d0%b0%d0%bd%d0%bd%d1%8f_%d0%b3%d0%be%d1%82%d0%be%d0%b2%d0%be%20%d0%b4%d0%bb%d1%8f%20%d0%b4%d1%80%d1%83%d0%ba%d1%83.pdf

5. Кошова І. В., Литовченко Н. Ф. Психотерапія: навч.-метод. посібник. Ніжин: НДУ ім. М. Гоголя, 2022. 113 с. URL: <https://library.megu.edu.ua:9443/jspui/bitstream/123456789/6847/1/2022-KoshovaLytovchenkoPsykhoterapiia.pdf>
6. Литвиненко С.А., Ямницький В.М. Світ уяви: Кататимно-імагінативна психотерапія : Навчальний посібник. Рівне : Волинські обереги, 2026. 240 с.
7. Медвідь Є. С. Основи глибинної психології : навч. посібник. Ніжин, 2016. 203 с. URL: <https://library.megu.edu.ua:9443/jspui/bitstream/123456789/6660/1/2016-%d0%b3%d0%bb%d0%b8%d0%b1%d0%b8%d0%bd%d0%bd%d0%be%d1%97%20%d0%bf%d1%81%d0%b8%d1%85..pdf>
8. Мілорадова Н. Е., Тюганова М. С. Використання символдрами у роботі з неадаптивними копінг-стратегіями. *Ментальне здоров'я*. 2026. № 1. С. 141-146. DOI: <https://doi.org/10.32782/3041-2005/2026-1.23>. URL: <https://library.megu.edu.ua:9443/jspui/bitstream/123456789/6865/1/25.pdf>
9. Основи психотерапії: курс лекцій : навч. посібн. Умань : «Візаві», 2023. 172 с. URL: <https://library.megu.edu.ua:9443/jspui/bitstream/123456789/6848/1/2023-%d0%9a%d1%83%d1%80%d1%81%20%d0%bb%d0%b5%d0%ba%d1%86%d1%96%d0%b9%20%d0%9e%d1%81%d0%bd%d0%be%d0%b2%d0%b8%20%d0%bf%d1%81%d0%b8%d1%85%d0%be%d1%82%d0%b5%d1%80%d0%b0%d0%bf%d1%96%d1%97.pdf>
10. Ямницький В.М., Литвиненко С.А. Становлення допомагаючих практиків: досвід підготовки фахівців у методі кататимно-імагінативної психотерапії *Журнал сучасної психології. Науковий журнал Запорізького національного університету та Інституту психології ім. Г.С. Костюка НАПН України*. Видавничий дім «Гельветика». Вип. 3. (26), 2022. С. 80-85.
11. Ямницький В.М., Литвиненко С.А. Сучасні практики психологічної допомоги батькам та дітям в контексті кризових реалій. *Психологічні закономірності соціальних процесів і розвитку особистості в сучасному суспільстві : Наукова монографія*. Рига, Латвія : “Baltija Publishing”, 2023. 524 с. С. 271-282.

Додаткова

1. Заксе У., Імрук Б. Х., Барке У. Оцінка амбулаторного лікування за допомогою кататимно-імагінативної психотерапії (КІП) : натуралістичне дослідження, 2016. 8 с. URL: <https://library.megu.edu.ua:9443/jspui/bitstream/123456789/6867/1/oczinka-ambulatornogo-likuvannya-za-dopomogoyu-kip-pereklad.docx.pdf> ; URL: <https://www.semanticscholar.org/paper/Evaluation-ambulanter-Behandlungen-mit-Katathym-KIP-Sachsse-Imruck/7d4d5ec2c22025f919f42584a7e247e7c90c41f7>
2. Турецька Х. І., Яскевич О. І. Символдрама (кататимно-імагінативна психотерапія) – психодинамічна психотерапія невротичних розладів. *Психохізіологія та медична психологія*. 2022. Вип. 41. С. 295-300. URL: <https://library.megu.edu.ua:9443/jspui/bitstream/123456789/6866/1/52.pdf>
3. Bauckhage J., Sell Ch. When and for whom do psychodynamic therapists use guided imagery? Explicating practitioners' tacit knowledge. *Research in Psychotherapy: Psychopathology, Process and Outcome*. 2021. Vol. 24 (3). <https://doi.org/10.4081/ripppo.2021.577>
4. Sell C., Möller H., Taubner S. Effectiveness of integrative imagery- and trance-based psychodynamic therapies: Guided imagery psychotherapy and hypnopschotherapy. *Journal of Psychotherapy Integration*. 2018. Vol. 28(1). P. 90–113. <https://doi.org/10.1037/int0000073>
5. Shevchenko J., Ji J. L., Cole S. N., Renner F., Hallford D. J. Investigating the effect of mental imagery-based future episodic simulation on subsequent behavioral engagement in depressed, dysphoric, and nondepressed individuals. *Journal of Applied Research in Memory and Cognition*. 2025. Vol. 14(4). P. 585–594. <https://doi.org/10.1037/mac0000232>
6. Spangler P.T., Sim W. Working with dreams and nightmares: A review of the research evidence. *Psychotherapy*. 2023. Vol. 60(3). P. 383–395. <https://doi.org/10.1037/pst0000484>

14. Інформаційні ресурси

1. Етичний кодекс психологів-консультантів. Асоціація психологічного консультування та травматерапії. – Режим доступу: <https://www.psycounseling.org/ethics>
2. Національна бібліотека України імені В.І. Вернадського: www.nbuv.gov.ua
3. Про затвердження Положення про психологічну службу у системі освіти України: Наказ МОН України від 22.05.2018 № 509. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0885-18>
4. Про затвердження Порядку застосування методів психологічного і психотерапевтичного впливу: Наказ МОЗ України від 15.04.2008 № 199. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0577-08>
5. Google Академія: <http://scholar.google.com.ua>